

แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้ด้วยไอซีที: จากห้องเรียนสู่ชุมชน Local Wisdom Resource Learning and Local Wisdom Knowledge Management by ICT: Class Room to Communities

ฐิติยา เนตรวงษ์*
Titiya Netwong*

1. บทนำ

การพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2574 คือ การสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพเพื่อเป็นกลไกหลักของการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของทุนมนุษย์ และสามารถรองรับการศึกษา การเรียนรู้ และความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกในศตวรรษที่ 21 กอปรกับการพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมายของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ ความรู้ในเนื้อหา ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและการทำงาน และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ที่จะส่งผลต่อคุณลักษณะด้านการทำงานในการปรับตัว ความเป็นผู้นำ การเรียนรู้ที่ชี้นำตนเองได้ และคุณลักษณะด้านศีลธรรม [1], [2] นอกจากนี้การกำหนดนโยบายประเทศไทย 4.0 นำไปสู่การพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคง ความมั่งคั่ง และความยั่งยืน จะต้องมีการพัฒนา 4 มิติ ประกอบด้วย 1) มิติความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ (Economic Wealth) 2) มิติการรักษาสิ่งแวดล้อม (Environment Wellness) 3) มิติการมีสังคมที่อยู่ดีมีสุข (Social Well-Beings) และ 4) มิติการเสริมสร้างภูมิปัญญามนุษย์ (Human Wisdom) แล้วนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกระบวนทัศน์การพัฒนา [3] จะเห็นว่านโยบายได้ให้ความสำคัญของภูมิปัญญามนุษย์ซึ่งเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน การพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชนจึงต้องมีลักษณะขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Value-Based Economy)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ ความสามารถของชาวบ้านในท้องถิ่นเพื่อการดำเนินชีวิตอยู่ในพื้นที่นั้น ซึ่งได้มาจากการใช้สติปัญญา ประสบการณ์ความรู้สั่งสมมา

ผสมผสานกลมกลืนระหว่างศาสนา ความเชื่อ สภาพแวดล้อม การประกอบอาชีพ จนเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนนั้น ระหว่างการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นอาจมีการปรับปรุง ยุक्त และเปลี่ยนแปลงจนเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อการตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพ การปรับตัว และแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต กล่าวได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นนับเป็นองค์ความรู้ที่มีค่าอย่างยิ่งสำหรับคนในชุมชนหรือแม้แต่สังคมไทยที่จะทำให้เกิดความรัก ความหวงแหนที่จะสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ที่จะต้องตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้และการอนุรักษ์ [4], [5] มีการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สืบทอดต่อไปอย่างยั่งยืนและเป็นระบบ โดยการรวบรวม สร้างความรู้ จัดระเบียบ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ตลอดจนถึงการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง

การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสู่มาจัดการเรียนการสอน เป็นการนำคตินิยม ความเชื่อหรือหลักการพื้นฐานที่เกิดจากการสั่งสมหรือสืบทอดกันมา หรือขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและจริยธรรม ที่แสดงออกถึงความเจริญงอกงามและความเป็นระเบียบแบบแผนที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระมาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามขั้นตอนกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ โดยการนำผู้เรียนไปยังแหล่งเรียนรู้หรือสถานประกอบการของภูมิปัญญาท้องถิ่น อันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนที่จะได้รับรู้ และเรียนรู้จากประสบการณ์ของปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และได้รับประสบการณ์ตรงจากการไปยังแหล่ง

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

โทร. +66 2244 5630 อีเมล: titiya_net@dusit.ac.th

รับพิจารณา: 12 กุมภาพันธ์ 2561 แก้ไข: 14 สิงหาคม 2563 ตอปรับ: 23 สิงหาคม 2563



เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง [4], [6] อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนที่จะตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญ ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ก่อเกิดความรู้ความเข้าใจถึงวิถี การดำเนินชีวิตของคนในชุมชน สร้างความภาคภูมิใจใน ความเป็นไทย เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถนำมาปรับใช้ในการ ดำเนินชีวิตและการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับการ เปลี่ยนแปลงของยุคสมัย

2. แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากห้องเรียนสู่ชุมชน

การนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน มีองค์ประกอบที่ต้องพิจารณาคือ ต้องพิจารณาหลักสูตร โดยหลักการสำคัญของหลักสูตร ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐาน คุณวุฒิ และสาระการเรียนรู้ที่จะเชื่อมโยงเข้ากับภูมิปัญญา ท้องถิ่น ข้อมูลสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เหมาะสมกับหลักสูตร มีแผนการเรียนรู้ กระบวนการ เรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของ สาระการเรียนรู้ ความร่วมมือกับชุมชนและตัววิทยากร ท้องถิ่น ผู้เรียนไปยังแหล่งเรียนรู้เพื่อประสบการณ์เรียนรู้ จากการปฏิบัติในการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้าน มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามสภาพจริง และรายงานสรุปผลการเรียนรู้จากการใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ปัญหาคือภูมิปัญญา ท้องถิ่นจะมีวิธีการอย่างไรให้เป็นภูมิปัญญาอย่างยั่งยืน ของคนในชุมชน เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นจึงมี ความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดการความรู้ภูมิ ปัญญาท้องถิ่นให้สืบทอดต่อไปอย่างยั่งยืนอย่างเป็นระบบ โดยการรวบรวม สร้างความรู้ จัดระเบียบ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ และประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ตลอดจนรวมถึงการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง

การนำไอซีทีเข้ามาใช้ในกระบวนการจัดการความรู้ สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เพื่อสามารถสร้างความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกัน เผยแพร่และแบ่งปันความรู้กันได้อย่างสะดวก และรวดเร็ว ระหว่างคนในชุมชน หรือระหว่างชุมชน โดย อาศัยเทคโนโลยีด้านการกำหนดความรู้ การแสวงหา ความรู้ สร้างความรู้ร่วมกัน ประมวลความรู้ การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ การจัดเก็บความรู้ที่ยั่งยืน การถ่ายทอดความรู้

และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ [6] เหล่านี้ จะเป็นการ ขับเคลื่อนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยนวัตกรรมได้

ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิ ปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานการเรียนรู้เพื่อการจัดการความรู้ ด้วยไอซีทีของผู้เรียนและชุมชนจึงสามารถตอบสนองการ อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ นอกจากนี้ผู้เรียนยังสามารถสร้างเจตคติที่ดี ต่อชุมชน และกระบวนการเรียนรู้ เห็นคุณค่าของแหล่ง เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิ ปัญญาท้องถิ่นจะช่วยแก้ปัญหาและส่งเสริมการใช้ไอซีที ของผู้เรียนสู่การพัฒนาชุมชน รองรับประเทศไทย 4.0 ที่ขับเคลื่อนประเทศด้วยนวัตกรรมทั้งระบบสร้างความ เข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน และการพัฒนาผู้เรียน ตามเป้าหมายของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานการเรียนรู้ใน บทความนี้ เป็นการศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งที่เป็นสิ่งพิมพ์และไม่เป็นสิ่งพิมพ์เป็นฐานการเรียนรู้ได้ เพื่อนำมาใช้ศึกษาการจัดการความรู้ชุมชน ภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่ต้องการศึกษาเช่น หนังสือ สารานุกรม หนังสือ อ่างอิง วิทยานิพนธ์ เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึง แหล่งข้อมูลที่เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ แหล่งข้อมูลบุคคล และแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่หรือสถานประกอบการภูมิ ปัญญาท้องถิ่นในที่นี้จะขอนำเสนอขั้นตอนการจัดการเรียน การสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานการ เรียนรู้ ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน [6], [7] คือ 1) ขั้นสร้าง ความพร้อม ละลายพฤติกรรม สร้างเจตคติในทางบวก จากห้องเรียนสู่ชุมชน 2) ขั้นวางแผนการดำเนินงาน ห้องเรียนสู่ชุมชน โดยวางแผนเรื่องคน ทรัพยากร แหล่ง ข้อมูลชุมชน 3) ขั้นสำรวจแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ค้นคว้าเพิ่มความรู้ ความต้องการของชุมชน การนำไปใช้ ประโยชน์ของชุมชน 4) ขั้นเรียนรู้จากการปฏิบัติในชุมชน การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ชาวบ้านในชุมชน ศึกษาองค์ ความรู้ การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) ขั้นอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อค้นพบ และสะท้อนความรู้ สิ่งที่ได้รับจากชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น 6) ขั้นผลิตผลงาน การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยไอซีที คือ การ กำหนดความรู้ การแสวงหา การสร้างความรู้ การประมวล ความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ การ ถ่ายทอดความรู้และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

ท้องถิ่น 7) ชื่อนำเสนองานสรุปผลการดำเนินงาน 8) ขั้นตอนการสะท้อนกลับ โดยจัดให้มีเวทีแสดงความเห็นสะท้อนผลการเรียนรู้ต่าง ๆ ด้วยการเสวนากลุ่ม ขั้นตอนดังกล่าวใช้เวลา 11 สัปดาห์ ตามกำหนดการเรียนรู้ดังนี้

สัปดาห์ที่ 1-2 **ขั้นสร้างความพร้อม ละลายพฤติกรรม สร้างเจตคติในทางบวกจากห้องเรียนสู่ชุมชน** ขั้นตอนนี้ผู้สอนชี้แจงเกี่ยวกับรายวิชา รูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในชั้นเรียนและนอกห้องเรียนที่ผู้เรียนต้องลงพื้นที่ในชุมชน กำหนดงานกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ผู้สอนจัดกลุ่มผู้เรียน 6-10 คน ต่อ 1 กลุ่ม ตามความต้องการของผู้เรียน ให้แต่ละกลุ่มกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่ม กำหนดข้อบังคับ กติกา การใช้เครื่องมือติดต่อสื่อสารในการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่ม ให้ผู้เรียนนำเสนอชุมชนที่สนใจเพื่อนำไอซีทีจัดการความรู้ชุมชน แঙ্গสิ่งทีควรปฏิบัติเกี่ยวกับแนวทางการเรียนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานการเรียนรู้ส่งผลต่อการจัดการความรู้ เกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละกิจกรรม (Rubric) กิจกรรมดังรูปที่ 1-2



รูปที่ 1 การประชุมเพื่อเลือกชุมชน



รูปที่ 2 ผู้เรียนนำเสนอชุมชนเพื่อนำไอซีทีจัดการความรู้ในชุมชน

สัปดาห์ที่ 3 **ขั้นวางแผนการดำเนินงานห้องเรียนสู่ชุมชน**

การดำเนินกิจกรรมโดยวางแผนเรื่องคน ทรัพยากร แหล่งข้อมูล เมื่อกลุ่มผู้เรียนตัดสินใจเลือกชุมชน ที่ต้องการนำไอซีทีไปใช้ในการจัดการความรู้แล้ว ทำการวางแผนกิจกรรมของผู้เรียนเข้าสู่พื้นที่ที่ต้องการใช้ ไอซีทีเพื่อการจัดการความรู้แก่ชุมชน ผู้สอนให้องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการความรู้ ผู้สอนยกตัวอย่างกิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ทัศนศึกษา ให้ผู้เรียนอภิปรายระบุงานให้ชัดเจนขึ้น เกี่ยวกับกิจกรรมที่จะดำเนินแก่ชุมชน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาเชื่อมโยงกับการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้เรียนร่วมอภิปรายนำเสนอกิจกรรมที่จะดำเนินการในพื้นที่ชุมชน

สัปดาห์ที่ 4 **ขั้นสำรวจแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น** ขั้นตอนนี้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจชุมชน ค้นคว้าเพิ่มความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ชุมชน วิเคราะห์ ภูมิปัญญาของชุมชนที่ตนสนใจ ผลิตรายการของชุมชนที่ **ผู้เรียนสนใจดังนี้ 1) ไอดีมโบราณ ตลาดน้ำคลองลัดมะยม 2) น้ำตาลอัมพวาชัยพัฒนานุรักษ์ มูลนิธิชัยพัฒนา 3) ชุมชนทำว้าว สำนักงานเขตมีนบุรี 4) บ้านรูปสมุนไพรรักษาสุขภาพการเรียนรู้ชุมชน จังหวัดสมุทรปราการ 5) น้ำพริกแม่บุญมา ตลาดน้ำดอนหวาย และ 6) ตลาดพลอย จังหวัดจันทบุรี** ดังรูปที่ 3



รูปที่ 3 กลุ่มผู้เรียนลงพื้นที่สำรวจความต้องการนำไอซีทีจัดการความรู้ในชุมชน

สัปดาห์ที่ 5 **ขั้นเรียนรู้จากการปฏิบัติในชุมชน** ขั้นเรียนรู้ชุมชนนี้ ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เจ้าของผลิตภัณฑ์ในชุมชน ศึกษาองค์ความรู้ ภูมิปัญญาของ

ชุมชน การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ลงมือปฏิบัติร่วมกัน เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชน เพื่อเป็นแนวทางนำความรู้ไปใช้ และจัดการด้วยการใช้ไอซีทีที่เผยแพร่ความรู้ของชุมชน ดังรูปที่ 4



รูปที่ 4 กลุ่มผู้เรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติในชุมชน

สัปดาห์ที่ 6 ชั้นอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อค้นพบ ในขั้นตอนนี้ทำการแลกเปลี่ยนข้อค้นพบร่วมกัน และสะท้อนความรู้ สิ่งที่ได้รับจากชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการนำเสนอแนวทางการนำไอซีทีมาใช้ในการจัดการความรู้กับชุมชน นำเสนอการใช้ไอซีทีเพื่อการจัดการความรู้ชุมชนในชั้นเรียนเพื่อร่วมกันอภิปรายแนวทาง ความเป็นไปได้ในการใช้ ไอซีทีมาจัดการความรู้แต่ละขั้นตอน

สัปดาห์ที่ 7-9 ชั้นผลิตผลงานการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยไอซีที กระบวนการจัดการความรู้คือ การกำหนดความรู้ การแสวงหา การสร้างความรู้ การประมวลความรู้เป็น การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ การถ่ายทอดความรู้ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้หรือการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ดำเนินการผลิตสื่อ เครื่องมือเพื่อการจัดการความรู้ แล้วนำไปให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากผลงาน

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยไอซีที ตัวอย่างผลงานดังรูปที่ 5-6



รูปที่ 5 การนำอินโฟกราฟิกมาใช้ในการเผยแพร่ความรู้



(ก)



(ข)

รูปที่ 6 การพัฒนาแอปพลิเคชันและคิวอาร์โค้ด เพื่อเป็นเครื่องมือการจัดการความรู้ด้วยไอซีที

สัปดาห์ที่ 10 ชื่อนำเสนอผลงานและสรุปผลการเรียนรู้ โดยจัดให้มีการแสดงผลงานที่ได้สร้างสรรค์ร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับชุมชน ร่วมแสดงความคิดเห็น การปรับปรุงผลงาน ให้สามารถใช้ประโยชน์ในชุมชนได้สูงสุด

สัปดาห์ที่ 11 ขั้นการสะท้อนกลับ จัดให้มีการประชุมกลุ่มต่อกระบวนการจัดการการเรียนรู้ ผู้สอนสัมภาษณ์กระบวนการจัดการความรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนร่วมแสดงความคิดเห็นสะท้อนผลการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานการเรียนรู้ กิจกรรมการนำเสนอผลงานและการส่งมอบผลงานดังรูปที่ 7



รูปที่ 7 การนำเสนอและส่งมอบผลงานเพื่อการใช้ประโยชน์ในชุมชน

กระบวนการจัดการความรู้ด้วยไอซีทีของผู้เรียน ประกอบด้วย การกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การประมวลความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ การถ่ายทอดความรู้ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ซึ่งไอซีทีที่นำมาใช้ในกระบวนการจัดการความรู้คือ วิดีทัศน์หรือคลิปวิดีโอสั้น เครื่องข่ายสังคมออนไลน์เฟสบุ๊ก ไลน์ เว็บบล็อก อินโฟกราฟิก ฐานข้อมูล และโปรแกรมประยุกต์แอปพลิเคชัน ตามลำดับ ดังจะได้กล่าวถึงการนำไอซีทีไปใช้ประโยชน์ในชุมชนในหัวข้อต่อไป

3. ไอซีทีกับการจัดการความรู้: นวัตกรรมขับเคลื่อนชุมชน

การใช้ไอซีทีในกระบวนการจัดการความรู้ซึ่งนำมาใช้ในการจัดการความรู้ด้วยไอซีทีแก่ชุมชนสรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การใช้ไอซีทีเพื่อการจัดการความรู้ในชุมชน

กระบวนการจัดการความรู้	ไอซีที	การนำไปใช้ประโยชน์ในชุมชน
1. การกำหนดความรู้	1. สื่อวีดิทัศน์ 2. SDLC(System Develop Life Cycle) 3. เว็บไซต์ 4. โปรแกรมประยุกต์ แอปพลิเคชัน 5. เครือข่ายสังคมออนไลน์ เฟสบุ๊ก	1. การขับเคลื่อนชุมชนด้วยนวัตกรรมโดยนำเอาสิ่งที่มีอยู่มาเพิ่มมูลค่าเพื่อระบุนความรู้ที่จำเป็นของชุมชน และเผยแพร่ของชุมชนด้วยสื่อวีดิทัศน์ 2. SDLC (System Develop Life Cycle) กระบวนการในการพัฒนาระบบงานของชุมชน 3. เว็บไซต์เพื่อระบุนความรู้ของชุมชน ถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคคลที่สนใจในเรื่องราวของชุมชน 4. โปรแกรมประยุกต์แอปพลิเคชัน เป็นแอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้นเพื่อระบุผลิตภัณฑ์ของชุมชน 5. เครือข่ายสังคมออนไลน์เฟสบุ๊ก ถูกนำมาใช้เพื่อนำเสนอเรื่องราวของชุมชน วิสัยทัศน์ และพันธกิจของหน่วยงานในชุมชน
2. การแสวงหาความรู้	1. เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน 2. You Tube	1. การแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาชุมชน หรือแสวงหาความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนจะใช้บริการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เพื่อเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ 2. แสวงหาความรู้และค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมจาก You Tube
3. การสร้างความรู้	1. ซอฟต์แวร์สำเร็จรูปในการสร้างความรู้ร่วมกัน เช่น google DOC Slide share เป็นต้น 2. ไอซีทีในการติดต่อสื่อสารในการสร้างความรู้ร่วมกัน 3. สื่ออินโฟกราฟิก	1. เรียนรู้ในการทำงานเป็นทีม และการทำงานร่วมกับกันในชุมชน และใช้ไอซีทีช่วยในการทำงานร่วมกันและสร้างความรู้ด้วยกัน 2. การติดต่อสื่อสารโดยใช้ไอซีทีโดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ประสานการทำงานและสร้างความรู้ที่เป็นประโยชน์ 3. สื่ออินโฟกราฟิก เป็นการนำข้อมูล ข้อเท็จจริง จากสื่อต่าง ๆ มาผ่านกระบวนการประมวลผล นำเสนอข้อมูลความรู้ในลักษณะแผนภาพ เพื่อให้ผู้รับสารอ่านและเข้าใจได้ง่าย
4. การประมวลความรู้	1. สื่อวีดิทัศน์ 2. โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อจัดการฐานข้อมูล หรือจัดการข้อมูลเป็นหมวดหมู่ เช่น MS-Access, DBMS	1. สื่อวีดิทัศน์ใช้ในการสรุปงานความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับจากชุมชน แล้วจัดการประมวลผลโดยจัดเก็บเป็นหมวดหมู่แล้วใช้สื่อเผยแพร่ 2. โปรแกรมเพื่อการจัดการฐานข้อมูล เพื่อจัดเก็บข้อมูลความรู้ของชุมชนให้เป็นหมวดหมู่ ง่ายต่อการค้นหา
5. การแลกเปลี่ยนความรู้	1. คิวอาร์โค้ด 2. เครือข่ายสังคมออนไลน์เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ เว็บไซต์	1. ใช้คิวอาร์โค้ดจัดเก็บเรื่องราวชุมชน เข้าถึงชุมชนได้ใช้เป็นช่องทางเข้าถึงความรู้ของชุมชน สามารถรับความรู้จากชุมชนผ่านช่องทางนี้ 2. เครือข่ายสังคมออนไลน์เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ เว็บไซต์ เป็นช่องทางการเข้าถึงความรู้และสื่อสาร แลกเปลี่ยนความรู้ที่สะดวกและรวดเร็ว

ตารางที่ 1 การใช้ไอซีทีเพื่อการจัดการความรู้ในชุมชน (ต่อ)

กระบวนการจัดการความรู้	ไอซีที	การนำไปใช้ประโยชน์ในชุมชน
6. การจัดเก็บความรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อจัดการฐานข้อมูล หรือจัดการข้อมูลเป็นหมวดหมู่เช่น MS-Access, DBMS 2. เว็บบล็อก 3. คิวอาร์โค้ดและอินโฟกราฟิก 	<ol style="list-style-type: none"> 1. โปรแกรมทางด้าน DBMS นำมาใช้จัดเก็บความรู้ชุมชนในรูปแบบดิจิทัล เนื่องจากไม่เสียค่าใช้จ่ายมาก เก็บความรู้ในรูปแบบไฟล์ภาพ ภาพเคลื่อนไหว คลิปวิดีโอสั้น ๆ 2. เว็บบล็อกสามารถจัดเก็บเรื่องราวของชุมชน กิจกรรมของชุมชน สร้างเครือข่ายของคนในชุมชนและระหว่างชุมชน 3. คิวอาร์โค้ดและอินโฟกราฟิกสามารถจัดเก็บความรู้ และเผยแพร่ความรู้ผ่านการประมวลความรู้แล้วนำเสนอเป็นภาพ
7. การถ่ายทอดความรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. เครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ เว็บบล็อก 2. สื่อวีดิทัศน์ 3. โปรแกรมประยุกต์ แอปพลิเคชัน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เครือข่ายสังคมออนไลน์เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ เว็บบล็อก ใช้นำเสนอความรู้ของชุมชน เป็นการถ่ายทอดความรู้ชุมชนแก่ผู้สนใจเรื่องราวของชุมชนและผลิตภัณฑ์ของชุมชน 2. สื่อวีดิทัศน์ คลิปวิดีโอ สามารถนำเสนอผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวชุมชน การสาธิตอบรม การทำกิจกรรมในชุมชน 3. โปรแกรมประยุกต์แอปพลิเคชัน สามารถนำเรื่องราวชุมชน ผลิตภัณฑ์ชุมชน วิธีการ ขั้นตอน กระบวนการผลิตลงในแอปพลิเคชัน ที่สามารถรับชมได้ผ่านสมาร์ตโฟน
8. การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้	<ol style="list-style-type: none"> 1. เครือข่ายสังคมออนไลน์เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ เว็บบล็อก 2. ฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์ชุมชน 3. โปรแกรมประยุกต์ แอปพลิเคชัน 4. อินโฟกราฟิกและคิวอาร์โค้ด 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เครือข่ายสังคมออนไลน์เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ เว็บบล็อก นำมาส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อเข้าถึงเรื่องราว ผลิตภัณฑ์ชุมชน 2. ฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์ชุมชนนำไปใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน 3. โปรแกรมประยุกต์แอปพลิเคชัน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ด้านการตลาดแก่ผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ เพราะสามารถใช้แอปพลิเคชันชำระสินค้าผ่านสมาร์ตโฟนได้ 4. อินโฟกราฟิกใช้เผยแพร่ความรู้ที่เป็นประโยชน์ของชุมชน บุคคลที่สนใจสามารถทำความเข้าใจเรื่องราวของชุมชนผ่านกราฟิก

จากตารางที่ 1 กล่าวได้ว่า ไอซีทีที่สามารถนำมาใช้ในกระบวนการจัดการความรู้ได้ทุกกระบวนการคือ การกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การประมวลความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ การถ่ายทอดความรู้ และการนำความรู้ไป

ประยุกต์ใช้ โดยไอซีทีแต่ละรูปแบบที่นำมาใช้สามารถนำประยุกต์ใช้ในการจัดการความรู้ได้มากกว่าหนึ่งกระบวนการได้ เช่น เครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ เว็บบล็อก เป็นต้น สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการ กำหนดความรู้ แสวงหาความรู้



แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดความรู้ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ เป็นต้น และไอซีทีที่นิยมใช้ในการนำมาใช้ในกระบวนการจัดการความรู้คือ วิกิพีเดียหรือคลิปลิวิดีโอสั้น เครือข่ายสังคมออนไลน์ อินโฟกราฟิก ฐานข้อมูล และโปรแกรมประยุกต์แอฟพลิเคชั่น ตามลำดับ

4. บทสรุป

การสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานการเรียนรู้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้สำหรับเนื้อหาอื่น ๆ ในการวางแผน กำหนดกิจกรรม เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและส่งผลถึงความตระหนักหรือทักษะต่าง ๆ อาทิ ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งการปฏิบัติการณ์ในชุมชนตอบโจทย์การทำงานหรือการดำเนินโครงการร่วมกันเป็นทีม จะเป็นการพัฒนาการเรียนรู้รอบด้าน หรืออย่างบูรณาการ [8], [9] นอกจากนี้ การนำเสนอผลงานด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมจะพัฒนากลุ่มสังคมการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ผู้เรียนลงมือกระทำในการสร้างความรู้หรือการเรียนรู้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดช่องทางหรือพื้นที่ให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการสะท้อนความคิดเห็น [10] กล่าวได้ว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมที่จัดให้แก่ผู้เรียน ในการประยุกต์ไอซีทีมาใช้ในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะเป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมความยั่งยืนขององค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม และส่งเสริมคนในชุมชนได้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ที่อาศัยเทคโนโลยีในการกำหนดความรู้ที่เหมาะสมกับชุมชน การสร้าง การประมวล และการจัดเก็บความรู้ เพื่อให้องค์ความรู้อยู่คู่ชุมชนอย่างยั่งยืน การแลกเปลี่ยนและการถ่ายทอดความเพื่อส่งผ่านองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น และการประยุกต์ใช้เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของวิถีสังคมและวิถีโลก การใช้นวัตกรรมขับเคลื่อนชุมชนจากห้องเรียนสู่ชุมชนและการส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

6. Reference

- [1] P. Chatwattana and P. Piriyasurawong, "Education 4.0 for Student in the 21st Century," *Technical Education Journal King Mongkut's University of Technology North Bangkok*, vol. 8, no. 1, pp. 289-297, 2017. (in Thai)
- [2] N. Titiya and N. Preecha, "Integration of Goals for Learner Development in 21st Century Following Sufficiency Economy Philosophy and Teaching Virtuous Project Technic to Develop Moral Reasoning," *Technical Education Journal King Mongkut's University of Technology North Bangkok*, vol. 8, no. 1, pp. 282-288, 2017. (in Thai)
- [3] M. Suwit, "Sufficiency Economy Philosophy: Development paradigm in Thailand 4.0," [Online]. Available: <http://www.facebook.com/Drsvitpage/post/14000852036315390>. [Accessed 5 June 2017]. (in Thai)
- [4] "Local Wisdom Thai Wisdom," [Online]. Available: <http://www.tkc.go.th>. [Accessed 5 June 2017]. (in Thai)
- [5] "Encyclopedia of Thai Youth," [Online]. Available: <http://www.kanchanapisek.or.th>. [Accessed 5 June 2017]. (in Thai)
- [6] C. Kanokphorn, *Knowledge Management Models for Local Wisdom in Wickerwork Handicrafts: A Case Study of Local Community Enterprises in Nakhon Ratchasima Province*, Doctor of Philosophy, National Institute of Development Administration, 2012. (in Thai)
- [7] T. Ratchadaphorn and N. Titiya, "Teaching by Using Ethical Resource Base Learning for 21st Century Learner," *Journal of Industrial Education*, vol. 14, no. 2, pp. 320-326, 2015. (in Thai)



- [8] P. Vicharn, "New Learning Culture," [Online]. Available: <https://gotoknows.org>. [Accessed 30 December 2016]. (in Thai)
- [9] P. Weerawat, "Adaptive Culture Learning to Change," [Online]. Available: <https://gotoknows.org>. [Accessed 30 December 2016]. (in Thai)
- [10] T. Netwong, "Promotion Reading Project Based Learning to Enhance Reading Habit and Learning Culture for Inclusion Student," *International Journal of Social Science and Humanity*, vol. 8, no. 1, pp. 14-19, 2018.